

Михаило Петровић АЛАС

ЖИВОТ
дело
време

Српска академија наука и уметности

МИХАИЛО
ПЕТРОВИЋ
150 АЛАС
година од рођења

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ АЛАС: ЖИВОТ, ДЕЛО, ВРЕМЕ
ПОВОДОМ 150 ГОДИНА ОД РОЂЕЊА

Издаје

Српска академија наука и уметности
Кнеза Михаила 35, Београд

За издавача

академик Владимир С. Косић

Главни уредник

академик Марко Анђелковић

Уредници публикације

академик Сиван Пилиповић
академик Градимир В. Миловановић
проф. др Жарко Мијајловић

Дизајн корица

Драјана Лацмановић-Лекић

Припрема за штампу

Досије студио, Београд

Избор ликовних прилога

Маја Новаковић

Лектура и коректура

Невена Ђурђевић
Снежана Крсић-Букарица

Штампа

Планета принт, Београд

Тираж: 750 примерака

ISBN 978-86-7025-808-2

© Српска академија наука и уметности, 2019.

Издавање ове монографије потпомогнуто је средствима Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије и компаније Телеком Србија.

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ АЛАС
ЖИВОТ, ДЕЛО, ВРЕМЕ

ПОВОДОМ 150 ГОДИНА ОД РОЂЕЊА

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

Репрезентативна издања, као што је ова монографија, подразумевају ангажовање, ентузијазам и сарадњу већег броја људи и институција. Овом приликом желимо да се захвалимо свима који су учествовали или на неки начин допринели или помогли настанак и објављивање овог дела.

Нашу захвалност на уложеном труду упућујемо пре свега ауторима тематских прилога који су на високом и стручном нивоу осветлили главна места из научне и личне биографије Михаила Петровића Аласа, а притом успели да очувају увек важну компоненту читљивости и занимљивости текста за општу публику. Захваљујемо се госпођи Снежани Крстић-Букарица и госпођи Невени Ђурђевић из Сектора за издавачку делатност САНУ за добро урађену лектуру и њиховом доприносу да лепо написана реч изгледа још лепше.

Монографија је илустрована многобројним фотографијама и копијама докумената које су добијене захваљујући љубазности Архива САНУ, Библиотеке САНУ, Математичког института САНУ, Архива Србије, господина Виктора Лазића из Удружења „Адлигат“, господина Јована Ханса Ивановића и његовој Фондацији „Михаило Петровић Алас“, ОШ „Михаило Петровић Алас“, Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“, Музеја града Београда, Завода за уџбенике у Београду, Виртуелној библиотеци Математичког факултета у Београду и Дигиталном легату „Михаило Петровић Алас“.

Издавање ове публикације финансијски су помогли ЈП „Србијагас“, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, пре свега кроз научне пројекте у којима учествује већи део аутора прилога, и компанија Телеком Србија. Упућујемо им велику захвалност за учињену помоћ.

На крају, захваљујемо се господину Мирку Милићевићу из издавачке куће „Досије студио“ за одличну техничку припрему монографије.

С. Пилиповић, Г. Миловановић, Ж. Мијајловић

САДРЖАЈ

7 | Реч уредника

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ АЛАС: ЖИВОТ И ДЕЛО

- 13 | Жарко Мијајловић, *Михаило Пејровић Алас и његово време*
35 | Стеван Пилиповић, *Академик Михаило Пејровић – доприноси у науци и настави*
65 | Градимир В. Миловановић, Миодраг Матељевић, Милољуб Албијанић,
Српска школа математике – од Михаила Пејровића до Шанијске листе
93 | Војислав Андрић, *Педагошки рад Михаила Пејровића*

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ У ФИЛОЗОФИЈИ, КЊИЖЕВНОСТИ И ЈАВНОМ ЖИВОТУ

- 115 | Слободан Вујошевић, *Математичка феноменологија и филозофија математике*
127 | Никола Петровић Морена, *Математичка феноменологија између мита и стварности*
143 | Ђорђе Видановић, *Михаило Пејровић Алас и савремена когнитивна наука*
157 | Михајло Пангић, *О рибарству и књижевним радовима Михаила Пејровића Аласа*
171 | Милан Божић, *Путовање и јуџојиси*
185 | Ненад Теофанов, *Рибарење Михаила Пејровића – један поглед*

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ: ИЗУМИ И ПАТЕНТИ

- 201 | Радомир С. Станковић, *Хидроинтегратор Михаила Пејровића Аласа*
215 | Катица Р. (Стевановић) Хедрих, *Механика и инжењерство у делу Михаила Пејровића*
233 | Миодраг Ј. Михаљевић, *Михаило Пејровић Алас и државне шифре између два светска рата*

МАТЕМАТИЧКО НАСЛЕЂЕ МИХАИЛА ПЕТРОВИЋА, ПРИЛОЗИ

- 249 | Зоран Огњановић, *Тадија Пејовић и логика његова наследника Михаила Пејровића Аласа*
257 | Владимир Драговић, *Михаило Пејровић, алгебарска геометрија и диференцијалне једначине*

- 267 | Наташа Крејић, *Група за нумеричку математичку у Новом Сагу*
275 | Дора Селеши, *Михаило Пејровић Алас – научно завештање и савремене тјеквине у теорији вероватноће*

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ У МЕДИЈИМА И АРХИВИМА

- 285 | Маја Новаковић, *Дигитализација наслеђа Михаила Пејровића Аласа*
299 | Марија Шеган-Радоњић, *Документи о Михаилу Пејровићу у архиву Математичког института САНУ (1946–1954)*

ГЕНЕАЛОГИЈА

- 309 | Бошко Јовановић, *Математичка генеалогичка Михаил Пејровића Аласа*
329 | *Математичка генеалогичка стабло Михаила Пејровића*, приредио Жарко Мијајловић
347 | Напомене

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ: ИЗАБРАНА БИБЛИОГРАФИЈА

- 359 | *Прилози библиографији и извори података*, приредили Жарко Мијајловић и Стеван Пилиповић

РЕЧ УРЕДНИКА

Већ први сусрет са делом Михаила Петровића указује на личност која је по многим одликама била полихистор. Академик Петровић био је пре свега надарен математичар и угледан професор Универзитета у Београду, али и рибар, књижевник, филозоф, музичар, светски путник и путописац. Имао је диплому из математике Велике школе у Београду и стекао лисанс из математике, физике и хемије на Сорбони. У 26. години, свега годину дана по завршетку редовних студија, на истом универзитету брани докторат математичких наука као студент чувених француских математичара Анрија Поенкареа, Шарла Ермита и Шарла Емила Пикара. Већ исте 1894. године постаје професор Велике школе и доноси дух француске математике у Београд. Тада почиње његово дуго и плодно путовање кроз науку док, захваљујући њему, Београд хвата корак у математичким наукама са другим великим европским центрима. Постао је покретач и вођа српске математике и снажно допринео духу савремене европске науке у Србији.

Петровић је подједнако добро познавао и добијао прворазредне резултате у неколико математичких области: диференцијалним једначинама, нумеричкој анализи, теорији функција комплексне променљиве и геометрији полинома. Занимао се и за природне науке, хемију, физику и биологију, у којима је такође објављивао научне радове. У научном раду задовољавао је строге стандарде најразвијенијих европских држава. У бриљантном успону, за свега неколико година, до почетка 20. века написао је тридесетак радова које је објавио у водећим европским математичким часописима. Зато је већ са 30 година изабран за члана Српске краљевске академије, а убрзо и многих иностраних академија и угледних струковних друштава. Доживео је такође највећу почасти светске математичке заједнице: налази се у малој групи математичара (13) који су имали бар пет пленарних или предавања по позиву на Светском конгресу математичара (ICM). Одржао је пет таквих предавања: 1908, 1912, 1924, 1928. и 1932. У математичкој заједници сматра се да је један овакав позив еквивалентан *“of an induction to a hall of fame”*. Поред тога, узима се да је Петровић основао нове научне дисциплине, математичку феноменологију и теорију математичких спектра. Изумео је неколико аналогних рачунских машина, имао техничке патенте и био главни криптограф српске и југословенске војске. До Другог светског рата, све докторске дисертације из математике које су одбрањене на Универзитету у Београду урађене су под његовим менторством. У вези са тим је и једно од највећих и најважнијих достигнућа

професора Петровића – оснивање српске математичке школе. Из ове школе изашао је велики број угледних математичара не само у Србији, већ и широм света.

Ове, 2018. године, српски математичари и Српска академија наука и уметности обележавају 150 година од рођења Михаила Петровића Аласа. Током године, Академија је организовала велику изложбу посвећену Петровићу, свечани скуп и конференцију. Ова монографија једно је од обележја овог важног јубилеја српске математике. О Петровићу се доста писало, крајем прошлог века објављена су његова сабрана дела. Зато су уредници и писци ауторских прилога имали доста тежак задатак да пронађу нове детаље из живота и дела професора Петровића. Тим пре што је његово дело огромно, креће се у разним правцима и обухвата теме које је на први поглед тешко спојити. Како је једном приликом споменуо Драган Трифуновић, Петровићев биограф и велики познавалац његовог дела, потребан је скоро читав један институт који би обухватио целокупно стваралаштво професора. Зато смо себи поставили релативно скроман циљ, да кроз избор тематских прилога осветлимо главна места у Петровићевом животном путу и делу, време и околности у којима је живео, као и то где се данас налази српска математичка школа. Аутори су у писању својих прилога избегавали техничке детаље и претерану употребу математичког језика. Отуда је монографија намењена општем читаоцу, пре свега онима које занима историја српске науке и како је она настајала на прелому 19. и 20. века, али и онима који желе да упознају живот једног изврсног математичара и универзалног ствараоца и, можемо сасвим слободно рећи, једне необичне личности.

Ж. Мијајловић, С. Пилиповић, Г. Миловановић

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ АЛАС:
ЖИВОТ И ДЕЛО

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ
У МЕДИЈИМА И АРХИВИМА

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА НАСЛЕЂА МИХАИЛА ПЕТРОВИЋА АЛАСА

Маја НОВАКОВИЋ

Математички институт САНУ

Рад обухвата дигиталне медије који су забележили лик и дело Михаила Петровића Аласа. Поред анализе појединачних записа, истиче се и њихов значај као базе или скупа података у дигиталном трезору који чува и баштини име великог научника. Приступа им се као документима који су обесмртили и учинили научно дело и информације о њему лакше доступним. Под појмом дигитални медији укључени су:

- аудио-визуелни медији (културно-образовне емисије, документарни и играни филмови);
- новински чланци (преузети из дигиталне Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ и Математичког института САНУ);
- дигитални легат Михаила Петровића Аласа (који је приредио Математички факултет Универзитета у Београду);
- виртуелна библиотека Математичког факултета у Београду.

Анализира се и наглашава значај ових медија који пружају онлајн интерактивни приступ грађи, и олакшава доступност информација истраживачима.

Рад представља наставак истраживања чији су досадашњи резултати на ову тему публиковани у каталогу *Михаило Петровић Алас, родоначелник српске математичке школе*, Београд 2018, под

Кадар из филма *Шешир ђрофесора Косџе Вујића* 1971,
Владимир Андрић
Матуранти проф. Косте Вујића Прве
београдске гимназије
(Програмски архив ТВ Београд)

називом „Михаило Петровић Алас у аудио-визуелним медијима“. У раду је праћен историјски ток видео-медија, под којим су обухваћене: културно-образовне емисије, документарни и играни филмови који су забележили и презентовали лик и дело Михаила Петровића. Почевши од краткометражног документарног филма из 1968. године који је настао поводом стогодишњице Петровићевог рођења, па до неколико научно-образовних емисија, које на концизан начин и уз богат садржај говоре о животу и делу Михаила Петровића.

Када се говори о играној филмској форми снимљен је филм који приказује славну генерацију матураната Прве мушке гимназије у Београду из 1878–1885. године, којој је припадао и сам Петровић. Реч је о играном филму *Шешир ђрофесора Косџе Вујића* из 1971. године, насталом у режији Владимира Андрића, према сценарију Милована Витезовића, који је адаптирала Бојана Андрић. Касније, иако је од почетка писан као роман, филм је своје прво јавно представљање имао 24. фебруара 1972. године, и од тада је шест пута репризиран као најгледанија ТВ драма Телевизије Београд. Потом је из сценарија за ТВ драму настао и истоимени роман Милована Витезовића 1983. године. Филм предочава време и приказује генерацију матураната професора немачког језика Косте Вујића, која је изнела велика имена у српској науци и култури.¹⁷²

Поводом прославе стогодишњице Прве београдске гимназије (1939) Михаило Петровић о својој генерацији пише:

„О друговима од којих је њих неколицина још у животу, не мисли се овде говорити појединачно. Судбина нам је доделила разне улоге у животу и ми смо се по свршеном

Матуранти Прве београдске гимназије, јун 1885. године (Архив САНУ, 14197/II-15)

школовању разишли сваки на своју страну, састајући се с времена на време, обавештавајући се један о другоме и претресајући заједничке старе успомене. Тај нараштај земљи није дао ниједног државника, али је дао професоре универзитета, књижевнике, правнике, дипломате, лекаре и журналисте. Једна чињеница запажена и код других нараштаја, гимназиста, испољила се и код нас: оно што је друг давао од себе као гимназист и оно што је дао на своме пољу рада када је свршио школу и стао на ноге, није увек било у сагласности и сразмерности. По неки од нас, од којих су наставници били дигли руке, а и сами другови им предсказивали да од њих неће бити никад ништа, постали су доцније оно што се није могло од њих очекивати: одлични књижевници, првокласни журналисти и др. Обрнуто, од оних са самим одличним оценама није увек испадало оно што им се претсказивало да ће бити, и они су у животу остављали траг много слабији но они на које се мало рачунало.¹⁷³

У последњој сцени филма *Шешир професора Косије Вујића* из 1971. године, приказани су матуранти Прве београдске гимназије, где је уочљиво да је инспирација за кадар преузета из архивског документа, тј. фотографије из Архива САНУ. Сличност је приметна према поставци ученика и професора (Михаило Петровић у оба случаја стоји на истом месту са десне стране), као и према предметима који су постављени испред њих. На пример, распоред геометријских тела, глобус и низ справа из хемијске лабораторије, коју је водио професор хемије Марко Леко.

Поступак приказивања ове фотографије се понавља и уноси у још две фотографије у којима је Петровић био учесник. Пракса је негована при генерацијским сусретима

Двадесет и пет година од матуре, 8. јун 1910. године (Архив САНУ, 14197/32)

Прве београдске гимназије. Фотографија је репродукована поводом прославе двадесет и пет година матуре, 8. јуна 1910. године. Исту праксу, када фотографије уносе и користе као сведока прошлог сусрета, приказују и на фотографији поводом четрдесет година од матуре, са професором математике Сретеном Стојаковићем и наставницима предвојничке обуке, 8. јуна 1925. године. Фотографије где су приказани матуранти Прве београдске гимназије из 1885. године преноси се кроз генерације и репродукује изнова у истом медију, све до њеног поновног визуализовања у новом медију – филму *Шешир професора Косије Вујића*, у коме је послужила као вид инспирације. Укратко, поред очувања и сећања на једну фотографију, овде имамо и пример реинтерпретације њеног садржаја у новом медију – филму.

Поред аудио-визуелних записа, још један вид дигитализоване грађе о Михаилу Петровићу су и новински чланци, преузети из дигиталне Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“, као и чланак из Математичког института САНУ. Из тих дигитализованих новинских чланака, који нам пружају повратак у Петровићево време, осим о делу Петровића, можемо открити и о догађајима и прославама којима је и сам присуствовао и давао интервјуе. У штампи као што је: *Време, Правда, Полиџика, Српски народ, Бодљикаво ѝрасе*, писало се о великом научнику и његовој свестраности.

Као пример Петровићеве свестраности је новински чланак изашао у *Правди*, 11. јануара 1939. године, под називом „Наш најбољи математичар г. Мика Петровић бави се риболовом исто тако интензивно и страшно као и математиком“.

Четрдесет година матуре, са професором математике Сретеном Стојаковићем и наставницима предвојничке обуке, 8. јун 1925. године (Архив САНУ, 14188/9)

Из тог чланка издвојени делови интервјуа истичу Петровићеву страст према наuci, математици, једнаку као и према риболову и путовањима. Као што сам Петровић изјављује о математици:

„Са нашим математичким подмлатком сам потпуно задовољан и то је за мене, као математичара (ово нарочито наглашује, пошто се он и риболовом бавио исто толико колико и математиком, па још и више – о чему ће нам доцније говорити) најбоља сатисфакција. Код нас само, – наставља г. Петровић, – четрнаест доктората на математици, положених овде или на страни. Кад се узме у обзир стање које је до недавно било код нас у том погледу као и стање у другим земљама, онда можемо оптимистички закључити да је тај број прилично велики и похвалан. Нарочито је похвална и симпатична чињеница да ми већ и по гимназијама имамо доктора математике. Раније је сваки доктор математике рефлектирао на Велику школу и Универзитет, што је, уосталом, било разумљиво, пошто су се такви могли избројати на прстима једне руке. Међутим, данас се људи баве математиком као науком и раде темељно и успешно на том пољу, иако немају изгледа да те своје плодове и своја знања пласирају на универзитетским катедрама.“¹⁷⁴

Потом наставља о риболову:

„Риболовом се бавим необично интезивно. На том послу сам радио више него на математици и – то слободно напишите – на том послу ћу и завршити свој век, а не на математици. Само, да се разумемо, – наглашава г. Петровић даље, – не бавим се риболовом онако из спорта, него професионално. Треба разликовати риболов од рибарства или, како

књижевне задруге. Нека путовања сам морао отказивати или одложити, – излаже нам г. Петровић, затим. Нема смисла, ипак, ићи опасним пределима када се живот доводи у очигледну опасност. Једном сам једва извукао живу главу с путовања по Мадагаскару, док је један од нас одмах умро од уједа отровних инсеката, други једва побегао.“¹⁷⁷

Већ из овог једног чланка можемо се већ упознати са свестраношћу, радозналошћу и комплексношћу Петровићевог лика.

Постоје и други чланци који описују Петровића и говоре о њему. Поред интервјуа, ту су новински чланци који на шаљив начин говоре о Михаилу Петровићу и његовим рибљим специјалитетима. Као један од таквих, 5. септембра 1942. године, у часопису *Бодљикаво ђрасе*, изашао је чланак под називом „Опробан рецепт“, описујући Микин рецепт за „пијане шаране“.

„Вечеру је спремао наш чувени научник и познати рибљи стручњак, Мика Алас. Спремао је „пијане шаране“. Неко упита Бен-Акибу зашто Алас тако чува своје тајне. То је бар просто! Рибља јела се се заливају вином. Тако се бар вели. У ствари, вино попије кувар а рибу изнесе гостима. То зна и Мика зато једнако спрема „пијане шаране“. Закључа се у кујну и пијуцка а шаран се крчка у рерни. Тако сам бар ја радио. – и заврши он своје објашњење, – које је наравно било само шала пошто је Мика Алас умерен не само у пићу већ и у јелу.“¹⁷⁸

За разлику од других докумената о Петровићу, новински чланци нам на непосредан начин говоре о научнику. Осим информација о успеху, изумима и достигнућима, у новинским чланцима је чест случај да се испричају анегдоте везане за Петровића и у њима открију и хумористичне стране које описују атмосферу и дух тог времена.

Један од чланака описује традицију ректорских вечери и начин на који су се после рата промениле. Постављало се питање одакле потиче обичај ректорских или деканских вечера. Један од одговора је анегдота коју је испричао тадашњи председник Академије наука и бивши ректор г. др Богдан Гавриловић. За пример наводи оснивање Лицеја у Крагујевцу 1838. године. Прича каже како су први професори Лицеја хтели да прославе тај значајни тренутак и договор је био да организују вечеру. Од тада је, са хиљадама студената и стотинама професора, време много шта изменило, али је та мала традиција остала иста.¹⁷⁹

Забележен је у штампи и сачуван је говор тадашњег председника Академије наука и бившег ректора г. др Богдана Гавриловића и др Михаила Петровића Аласа, у коме можемо видети и упознати Микину сатиру:

„Његов глас се изгубио у одушевљеном поздраву. Тада је устао претседник Академије наука:

„Пре равно педесет година присуствовао сам први пут ректорској вечери и био сам најмлађи међу присутнима. Тада су сви стари професори гледали са љубављу у нас младе и желели нам искрено успеха у науци. Сада, после толико година, исто тако гледам и ја вас, мило ми је да вас видим на окупу и ако припадате само једном факултету, и са толико исто наде и љубави желим да нас далеко престигнете и будете достојни одмена...

Михаило Петровић (са шеширом) „Суз“, атмосфера кафане (Архив САНУ, 14197/II-1)

Чланак у *Правди*, изашао 20. фебруара 1939. године, преноси догађај о прославању седамдесетогодишњице научника и педагога Јеленка Михаиловића. Један број истакнутих научних и просветних радника је одао почаст и на скроман начин пружио доказ поштовања према Јеленку Михаиловићу, ректору Више педагошке школе. Међу присутнима је био и Михаило Петровић Алас са својим оркестром „Суз“. Како је записано: „проф. Петровић је свирао виолину, а г. Михаиловић ударао у даире.“¹⁸¹ На прослави присутне је забављао и г. Синиша Стојковић, професор Трговачке академије, који је упитао Петровића о постанку друштва „Суз“. „Г. др Петровић је одговорио: *Срамота ме да кажем. Основали смо га у другој половини века. А њинциј је: док се мудри надмудроваше, луди се најивеше...*“¹⁸²

Новински чланци у којима су записани и објављени говори, у овом случају Михаила Петровића, вреднују се и сагледавају као директни сведоци и наратори одређене атмосфере, непосредних догађаја и прослава.

Као што су други писали о Петровићу у новинским издањима, и сам Петровић је писао у штампи. Један од тих примера је чланак који је анонимно написао о Математичком институту Београдског универзитета, кога назива кошницом рада, како школског и научног тако и јавног, и објавио га у *Политици*¹⁸³ 1938. године.

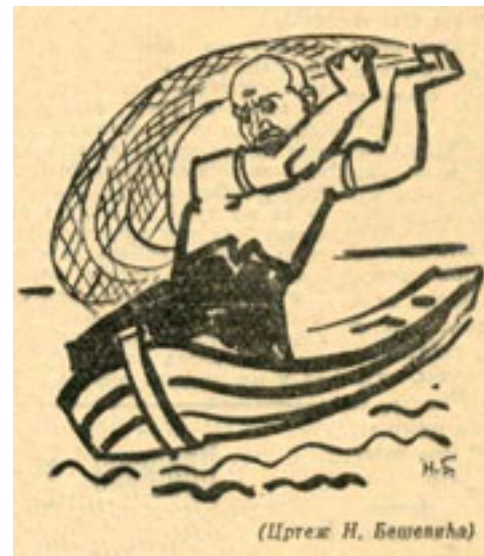
Осим о математичком доприносу, са истом страшћу пише и објављује чланак о рибарству, у коме се потписује. Чланак је објављен 1940. године у листу *Београдске ојшћинске новине*, под називом „Београд негдашњи центар великог рибарства“ у коме су побројане све врсте савских и дунавских риба у подручју Београда, и дат опис и карактеристике појединих риба.¹⁸⁴

Једанаест дана након смрти Михаила Петровића, у научникову спомен, 19. јуна 1943, за новине *Српски народ* пише Младен Ст. Ђуричић, књижевник и његов пријатељ. У чланку почиње речима: „Нек стану, за часак, и наука и књижевност, и музика и друштво коме је наш велики покојник припадао.“ и завршава говор: „То је – Мика Алас! Са тим именом – нити је умро, нити ће лако умрети, наш велики покојник. У име тих малих људи, рибара и бродара, у име тих које си највише волео велики Учитељу, клањем се твојој прелепој успомени, којој на целом свету, нити је било претече, нити ће задуго бити последника“.¹⁸⁵

Овакав приказ дигитализованих новинских и других издања из фонда Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ и Народне библиотеке Србије пружа корисницима брзу претрагу и доступност издања српске историјске штампе и периодичних издања, где је могуће прикупити информације о датом периоду, историјском догађају или, у овом случају, о одређеној личности.

Када је реч о дигиталном наслеђу, важно је истаћи и дигитални легат¹⁸⁶ Михаила Петровића Аласа, који је приредио Математички факултет у Београду. Сам дигитални легат се може третирати као дигитална база или трезор, који даје преглед постојеће грађе о Петровићу. У њему су свеобухватно дигитализована сабрана дела, рукописи и фотографије. У библиотеци Математичког института САНУ налази се четрнаест скрипата Михаила Петровића у рукопису. Белешке са предавања је написао студент Боривоје Б. Пујић од 1910. до 1914. Тај рукопис је дигитализован и тренутно доступан у дигиталном легату.

Дигитални легат поред биографије садржи материјале у различитим дигиталним форматима о Петровићевом животу и научном раду. Материјали из Петровићевог рада укључују

(Цртеж Н. Бешевића)

Цртеж Н. Бешевића, у спомен Мике Аласа. Објављен у: Младен Ст. Ђуричић, „У спомен Мике Аласа“, *Српски народ*, 19. јун 1943, 12. (Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“)

Digitalni legat Mihaila Petrovića Alasa

Matematički fakultet Univerziteta u Beogradu

BIOGRAFIJA

MATEMATIKA

IZABEŠTVO

PUTOVANJA

INKLJIVNOST

SABIRAK DELA

DRUGI O ALASI

ARHIVA

RELICJE

IMPRESIUM

» » »

Biografija

Tiket je prevzet iz knjige *Život i delo srpskih naučnika, knjiga 2*, SANU, Beograd, 1997.

Autori biografije je Jovan D. Kočić.

Za Mihaila Petrovića često se kaže da je bio osnivač tzv. Beogradske matematičke škole. Rođen je 1866. godine u Beogradu, gde je završio osnovna škola (1878), srednja škola (1885) i prirodno-matematički odelci Velike škole (1889).

Od 1889. do 1894. studirao je na *École Normale Supérieure* u Parizu, gde je na *Faculté des sciences* stekao diplomu matematičkih nauka (*Licencié des sciences mathématiques*, 1892), diplomu fizičkih nauka (*Licencié des sciences physiques*, 1893) i doktorat matematičkih nauka (*Docteur des sciences mathématiques*, 1894). Doktorska disertacija *Sur les séries et les séries des intégrales des équations différentielles algébriques* Petrović je odbranio pred komisijom: Ch. Hermite (predsednik) i E. Picard, P. Painlevé (Alasu je ispitivao). Ni pre ni posle njega nijedan srpski matematičar nije odbranio doktorat pred komisijom takvog ranga.

Odmah po povratku u Srbiju, 1894. godine izabran je za redovnog profesora Velike škole. Bio je jedan od prvih osam redovnih profesora Univerziteta u Beogradu, osnovanog 1905. godine, i sve do penzionisanja 1936. predavao je teorijsku matematiku na Filozofskom fakultetu. Bio je prodekan i dekan tog fakulteta. Takođe je imao zvanje profesor-a ugruđ na univerzitetima u Parizu i Briselu.

Дигитални легат Михаила Петровића Аласа

професионалне и научне радове, књиге и фотографије из Архива САНУ, Библиотеке САНУ, Удружења „Адлигат“, Фондације „Михаило Петровић Алас“ из Основне школе „Михаило Петровић Алас“.

Дигиталне копије презентованих докумената су похрањене у виртуелну библиотеку Математичког факултета Универзитета у Београду. Поред сваког документа у дигиталном легату постоји линк на његову копију у виртуелној библиотеци. Виртуелна библиотека поседује неколико дигиталних легата значајнијих српских математичара.¹⁸⁷

Када је реч о Петровићу и његовим делима, из виртуелне библиотеке настала је монументална база података. Већина презентованог материјала је сакупљена захваљујући професору др Жарку Мијајловићу, док сакупљени материјал увелико припада библиотеци и архиву Српске академије наука и уметности.¹⁸⁸ У оквиру дигиталног легата инкорпорирана је веб-презентација каталога изложбе поводом јубилеја сто педесет година од рођења Петровића, под називом: *Михаило Пејровић Алас: родоначелник српске математичке школе*, где су приказане целине према којима је изложба била конципирана и постављена. Израду сајта веб-презентације каталога изложбе су приредили: Архимедиа груп и Електронски факултет у Нишу.

Михаило Петровић Алас - родоначелник српске математичке школе

Тема: Биографија Научни резултати Ребарство Археологија Велика путавања Критикографија Музика Куде-вокуелни надији Археолошка грађа

Веб презентација каталога изложбе *Михаило Петровић Алас - 150 година од рођења*.

Изложбу приредила Галерија Српске академије наука и уметности. Аутори изложбе: Јарко Митровић, Марија Штан Радонић, Стеван Мићић, координатор изложбе Мари Поповић, дизајн поставки Стеван Мићић, Борис Мићић, Иван Марковић, стручни сарадници на хронологији изложбе Рада Миливојевић, Жасмина Марковић, Јелена Миливојевић Милошевић, збирничка реализација Милан Зарић, Горан Виторовић, Сања Ренковић, Стјепан Предић, Идрисан Српска академија наука и уметности, списак 143, 2018, ISBN 978-86-7025-768-9.

Српска академија наука и уметности и математичари у Србији ове године прослављају 150 година од рођења академика Михаила Петровића Аласа, великог српског математичара. Академик Петровић био је угледан професор математике на Универзитету у Београду, али и ребар, књижевник, филозоф, истраживач, светски путник и путописац. Докторирао је на Сорбони 1894, где је био студент чувених француских математичара Анрија Пуанкареа, Шарла Ермита и Шарла Емила Пикара. Утепе године постао професор Велике школе и доником дух француског математика. Његовим повратком, Београд у националистичким наукама авала отворити друге велике европске центре. Петровић је имао светски познате научне доприносе у диференцијалним једначинама, комплексној и нумеричкој анализи, геометрији полинома и математичкој филозофији. Такође је изумео неке од најважнијих рачунарска машина и био главни критичар српске и југословенске војске. Учени од његових и његових наследника.

Веб-презентација каталога изложбе *Михаило Петровић Алас - родоначелник српске математичке школе*

У оквиру дигиталног легата налази се 3Д модел бисте Михаила Петровића, који је приредио Математички институт САНУ. Оригинална биста се налази испред родне куће Петровића на Косанчићевом венцу број 22 и рад је вајара Александра Зарина из 1969. године. Технологија нам омогућава да трезорирамо и медије који нису у штампаном или папирном облику и створимо њихов дигитални отисак.

Дигиталне библиотеке и базе чувају и презентују, на једном месту, електронско архивирање свих рукописа, фотографија и информација везаних за културну и научну баштину и чине их лакше доступним ширем аудиторијуму. Одједи о Петровићу су мемоарисани и даље живе у различитим медијима и захваљујући дигитализацији његовог наслеђа имамо лако доступни темељ за информације и даља истраживања.

3Д модел бисте Михаила Петровића Аласа
Аутори 3Д модела: Вања Кораћ и Драган Аћимовић (Математички институт САНУ, 2018)

ЛИТЕРАТУРА

- Д. Трифуновић, *Михаило Пејровић Алас – животи и дело*, Дечје новине, Горњи Милановац, 1982.
Д. Трифуновић, *Летопис живота и рада Михаила Пејровића*, САНУ, Београд 1969.
Mirjana Maljković, Biljana Stojanović, Žarko Mijajlović “Digital legacy of Mihailo Petrović Alas”, *Прејлед НЦД* 31 (2017), 10–17.

ШТАМПА

- Аноним., „Математички институт на Београдском универзитету – кошница научног рада“
Полиџика, 8. мај 1938, 9. (Математички институт САНУ)
Михаило Петровић, „Београд негдашњи центар великог рибарства“, *Београдске ојшћинске новине*,
3. јануар 1940, 188–196. (Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“)
Мило Васовић, „Наш најбољи математичар г. Мика Петровић бави се риболовом исто тако
интезивно и страшно као и математиком“, *Правда*, 11. јануар 1939, 32. (Универзитетска
библиотека „Светозар Марковић“)
Аноним., „Вечера у част научника и педагога г. Јеленка Михаиловића“, *Правда*, 20. фебруар 1939, 7.
(Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“)
Младен Ст. Ђуричић, „У спомен Мике Аласа“, *Српски народ*, 19. јун 1943, 12. (Универзитетска
библиотека „Светозар Марковић“)
М. Михаиловић, „Декански њевапчићи у Ботаничкој башти“, *Време*, 3. јул 1937, 10.
(Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“)
Аноним., „Опробан рецепт“, *Бодљикаво ѝрасе* 41, 5. септембар 1942, 4.
(Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“)

ЕЛЕКТРОНСКИ ИЗВОРИ

Дигитална Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“

<http://www.unilib.rs/sadrzaji/digitalna-biblioteka/>

Дигитални легат Михаила Петровића Аласа, Математички факултет у Београду

<http://alas.matf.bg.ac.rs/~websites/digitalnilegatmpalas>

Виртуелна библиотека Математичког факултета у Београду

<http://elibrary.matf.bg.ac.rs>

Дигитални легати Математичког факултета Универзитета у Београду

<http://legati.matf.bg.ac.rs/>